

გადაწყვეტილების მიღება განუსაზღვრელობის პირობებში

მალხაზ სულაშვილი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

რეზიუმე

გადაწყვეტილება მიიღება განუსაზღვრელობის პირობებში, როცა შეუძლებელია შეაფასო პოტენციური შედეგების ალბათობა. ამას მაშინ აქვს ადგილი, როცა აღსარიცხავი ფაქტორები იმდენად ახალი და რთულია, რომ მათზე დაყრდნობით შეუძლებელია მიიღო საკმარისად რელევანტური ინფორმაცია. საბოლოოდ, განსაზღვრული შედეგების ალბათობა იძლევა პროგნოზირების საშუალებას მაღალი ხარისხით. განუსაზღვრელობა დამახასიათებელია იმ გადაწყვეტილებებისთვის, რომლებიც მიიღება სწრაფად ცვალებად გარემოში. განუსაზღვრელობის უმაღლესი პოტენციალით გამოიჩენვა სოციალურ-კულტურული და პოლიტიკური გარემო.

საკვანძო სიტყვები: განუსაზღვრელობა. რისკი. გადაწყვეტილების მიღება.

1. შესავალი

მიზნები მუდმივად იცვლება, ვინაიდან იცვლება ჩვენი მოთხოვნილებები. რადგან მოთხოვნილებები იზრდება, ხოლო რესურსები განსაზღვრულია და ვერ აკმაყოფილებენ ყველა არსებულ მოთხოვნებს, ამიტომ მუდმივად გვიხდება მიზნის არჩევის გადაწყვეტის მიღება, უფრო ზუსტად რომ ვთქვათ ვპოულობდეთ რაც შეიძლება რაციონალურ ხერხს მიზნის მიღწევისა და განვსაზღვრავდეთ და ვარკვევდეთ მათი მიღწევის საუკეთესო ტექნოლოგიებს.

2. ძირითადი ნაწილი

განვიხილოთ განუსაზღვრელობის პირობებში გადაწყვეტილების მიღების მაგალითები.

განუსაზღვრელობა – ეს არის ობიექტის თვისება, რომელიც გამოიხატება მის არასიცხადეში, დაუსაბუთებლობაში, გადაწყვეტილების მიმღები პირის არასასურველ შესაძლებლობამდე მიყვანაში.

რისკი – ეს არის შესაძლო საფრთხე, ქმდება წარმატებისკენ, რომელიც საჭიროებს ერთის მხრივ იმედების შეუპოვრობას წარმატებული შედეგისათვის და მეორე მხრივ, რისკის ღონის მათემატიკური აღრიცხვის შედეგი.

გადაწყვეტილების მიღების პრაქტიკა ხასიათდება, როგორც პირობისა და სიტუაციის ნაერთი, რომლებიც ქმნიან ამა თუ იმ დამოკიდებულებას, ვითარებას, გადაწყვეტილების მიღების სისტემის მდგომარეობას. გადაწყვეტილების მიმღები პირის განკარგულებაში არსებული ინფორმაციის რაოდენობრივი და ხარისხობრივი დახასიათების აღსაწერად, შეიძლება გამოიყოს ინფორმაცია, რომელიც მიღებულია შემდეგ პირობებში:

- ❖ განსაზღვრულობა (უტყუარობა);
- ❖ განუსაზღვრელობა (უიმედობა);
- ❖ რისკი (განსაზღვრულობის ალბათობა).

საწარმოს განვითარების მოსალოდნელი პირობის განუსაზღვრელობის წყაროს შეიძლება ემსახურებოდნენ კონკურენტების ქცევა, ორგანიზაციის პერსონალი, ტექნიკური და ტექნოლოგიური პროცესები და კონიუნქტურული ხასიათის ცვლილებები. მანამდე პირობები შეიძლება დაიყოს სოციალურ-პოლიტიკურ, ადმინისტრაციულ-საკანონმდებლო, საწარმოო, კომერციულ, ფინანსურ პირობებად. ამგვარად, განუსაზღვრელობის შემქმნელი პირობები, გვევლინებიან ორგანიზაციის შიდა და გარე გარემოს ფაქტორების ზემოქმედების წყაროდ.

პრაქტიკაში ზოგიერთი მიზნობრივი გადაწყვეტილების მიღება ხდება სრულიად განუსაზღვრელ პირობებში.

განუსაზღვრელობის პრობლემასთან შეჯახებისას, ხელმძღვანელს შეუძლია ორი ძირითადი შესაძლებლობის გამოყენება. პირველ რიგში, შეეცდება დამატებით მიიღოს რელევანტური ინფორმაცია და კიდევ ერთხელ გააანალიზოს პრობლემა. ამით ხშირად შესაძლებელია პრობლემის სირთულის შემცირება. ხელმძღვანელი ამ დამატებით ინფორმაციას და ანალიზს შეუთავსებს თავის დაგოვილ გამოცდილებას, ინტუიციას ან განსჯის უნარს, რომ შედეგს დაურთოს სუბიექტურად ნავარაუდები ალბათობა.

მეორე შესაძლებლობაა იმოქმედო წარსულ გამოცდილებასთან ზუსტი შესაბამისობით, გადაწყვეტილებებით და ინტუიციით და გააკეთოს ვარაუდი მოვლენის ალბათობაზე. დროისა და ინფორმაციების შეზღუდვებს დიდი მნიშვნელობა აქვთ მიზნობრივი გადაწყვეტილების მიღებისას.

რისკის პირობებში ალბათობის თეორიის გამოყენებით, შესაძლებელია გამოითვალოს გარემოს ამა თუ იმ ცვლილების ალბათობა, განუსაზღვრელობის სიტუაციაში ალბათობის მნიშვნელობის მიღება არ შეიძლება.

განუსაზღვრელობა წარმოჩინდება, როცა ალბათობის განსაზღვრა შეუძლებელია და გარე გარემოში მდგომარეობა იცვლება შეუზღუდავი რაოდენობისა და შეფასების ხერხების არქონის დროს. განუსაზღვრელობა სხვადასხვა გზებით გამოვლინდება.

გადაწყვეტილების მიღების შერჩევის ვარიანტიდან მოვიყვანოთ რაციონალური შერჩევის საერთო კრიტერიუმები. კრიტერიუმები დაფუძნებულია გარემოს მდგომარეობისა და გადაწყვეტილების ალტერნატივის მატრიცის ანალიზზე.

პირველ ცხრილში მოყვანილი მატრიცა შეიცავს A_j - ალტერნატივებს ანუ მოქმედების ვარიანტებს, რომელთაგან ერთი აუცილებლად უნდა ავირჩიოთ; S_i - გარემოს მდგომარეობის შესაძლო ვარიანტები; a_{ij} - მატრიცის ელემენტია, რომელიც გამოსახავს კაპიტალის მდგომარეობას, სადაც მისაღები ალტერნატივაა j , i - გარემოს მდგომარეობა;

გადაწყვეტილების მატრიცა

ცხრ.1

ალტერნატივა	S (გარემოს მდგომარეობა)					
A	$S1$	$S2$...	S_i	...	S_m
A_1	a_{11}	a_{12}	...	a_{1i}	...	a_{1m}

A_j	a_{j1}	a_{j2}	...	a_{ji}	...	a_{jm}
A_n	a_{n1}	a_{n2}	...	a_{jn}	...	a_{nm}

განუსაზღვრელობით სიტუაციაში ოპტიმალური სტრატეგიის შესარჩევად გამოიყენება სხვადასხვა წესები და კრიტერიუმები.

3. დასკვნა

განსაზღვრელობის პირობებში, გადაწყვეტილების მიღები პირები საკმაოდ ზუსტად განსაზღვრავენ შესაძლო ალტერნატიულ გადაწყვეტილებებს. მხოლოდ, პრაქტიკაში რთულია შეაფასოთ ის ფაქტორები, რომლებიც ქმნიან პირობას გადაწყვეტილების მისაღებად, ამიტომ, სრულად განსაზღვრული სიტუაციები ყველაზე ნაკლებად არსებობენ.

ლიტერატურა:

1. ჩაჩანიძე გ., დიდმანიძე ვ., ტაკაშვილი ვ. ადაპტიური ქსელური საგანმანათლებლო სისტემების და ტექნოლოგიების კონცეფცია. ჟურნალი „ინტელექტი“ № 1(36)
2. Балдин К.В., Воробьев С.Н. Управленческие решения: теория и технология принятия. Учебник для вузов. – М.: Проект, 2004.
3. Эддоус М., Стэнфилд Р. Методы принятия решений. – М.: ЮНИТИ, 2007

4. Гудушаури Г.В., Литвок Б.Г. Управление современным предприятием. – М.: ЭКМОС, 2008
5. Карданская Н.Л. Основы управленческих решений. – М.: Русская деловая литература, 2008

DECISION-MAKING IN THE CONDITIONS OF UNCERTAINTY

Sulashvili Malkhaz
Georgian Technical University

Summary

In the represented article there is considered a situation where the decision is made in the conditions of uncertain estimation of potential results' probability. This is a case, when factors demanding the account are so new and difficult that about them it is impossible to receive rather relevant information. As a result the probability of a certain consequence can't be predicted with sufficient degree of reliability. Uncertainty is typical for some decisions which should be accepted in quickly changing circumstances. The highest degree of uncertainty typical for sociocultural, political and knowledge-intensive environment.

ПРИНЯТИЕ РЕШЕНИЙ В УСЛОВИЯХ НЕОПРЕДЕЛЁННОСТИ

Сулашвили М.В.
Грузинский Технический Университет

Резюме

Решение принимается в условиях неопределенности, когда невозможно оценить вероятность потенциальных результатов. Это имеет место в случае, когда требующие учета факторы настолько новы и сложны, что о них невозможно получить достаточно релевантной информации. В итоге вероятность определенного последствия невозможно предсказать с достаточной степенью достоверности. Неопределенность характерна для некоторых решений, которые приходится принимать в быстро меняющихся обстоятельствах. Наивысшим потенциалом неопределенности обладают социально-культурная, политическая и наукоемкая среды.